

Bierna ochrona przyrody w teorii i praktyce

W ramach serii Ochrona Dzikiej Przyrody, wydawanej przez Kijowskie Centrum Ekologiczno-Kulturalne, ukazała się książka „Zapowiednost’ (pasywna ochrona przyrody). Teoria i praktyka”. Jest to już 73. pozycja we wspomianej serii. Autorami książki są: Władimir Borejko – dyrektor KCE-K, Walery Brinich – rosyjski ekolog i obrońca przyrody, Iwan Parnikoza – specjalista ds. obszarów chronionych w KCE-K. Organizacja ta od wielu lat zajmuje się propagowaniem idei ochrony biernej (pasywnej, absolutnej) oraz wdrażaniem jej w praktykę ochrony przyrody. W tym celu prowadzone są kampanie „Idea ochrony absolutnej – koncepcja ochrony przyrody XXI wieku” oraz „Zmierzamy do Europy – realizujemy ochronę bierną”. Temu celowi służy także organizowana od czterech lat Ukraińsko-Polska Szkoła Ochrony Przyrody. Elementem kampanii promocyjnej jest również opisywana publikacja.

„Zapowiednost’ (pasywna ochrona przyrody). Teoria i praktyka” – okładka książki

Książka składa się z 19 rozdziałów oraz załączników. Pierwszych pięć to rozdziały teoretyczne traktujące o istocie ochrony biernej, jej realizacji w dawnej Rosji i ZSRR, a także unicestwianiu jej efektów (zapowiedników) i „osądzeniu” jej samej w Związku Radzieckim jako burżuazyjnej, wyrotowej i szkodliwej. Autorzy przytaczają tu nieznaną zapewne polskiemu czytelnikowi fakty, np. mówiące o likwidacji prawie 100 zapowiedników „za Stalina i Chruszczowa” w ramach represji, jakimi objęto także przyrodników i ich działania. Ważny jest także rozdział 5, w którym autorzy analizują związki między ideą ochrony biernej a pojęciem dzikiej przyrody czy wolności dzikiej przyrody.

Rozdział 6 rozpoczyna część praktyczną, w której analizowane jest ukraińskie i rosyjskie prawodawstwo ochrony przyrody pod kątem jego zgodności z koncepcją ochrony biernej. Część ta zawiera także propozycje zmian w prawodawstwie tych krajów, aby sprzyjało realizacji koncepcji.

Bardzo istotne są rozdziały 13 i 16. W pierwszym przeanalizowano najpowszechniejsze rodzaje naruszeń reżimu ochronnego w zapowiednikach i parkach narodowych. Należą do nich: ekoturystyka, cięcia sanitarne, sianokosy i (uwaga!) niszczenie flory i fauny w celach naukowych. Liczby są bezwzględne: w 22 ukraińskich zapowiednikach zniszczono „dla nauki” 4000 roślin i np. pozyskano 1,7 tony ryb. W parkach narodowych w 2013 roku na „ołtarzu nauki” złożono ponad 10 000 roślin. I oczywiście nie były to gatunki pospolite.

Niejako „dla równowagi” w rozdziale 16 pokazano korzystny wpływ ochrony biernej na przyrodę. Tutaj liczby też są bezwzględne, choć w inny sposób. Na przykład w Parku Narodowym Meotyda liczebność mewy orlicy po objęciu terenu ochroną ścisłą wzrosła od 0 do 3000 par. W tym samym okresie w Parku Narodowym Wielki Ług liczebność czapli białej w strefie objętej ochroną bierną wzrosła z 0 do 47 par, a czapli nadobnej z 11 do 82. Itd.

Nowatorskimi propozycjami zaprezentowanymi w książce są spis wskaźników etyczności pracy zapowiedników oraz projekt kodeksu etycznego pracownika ochrony przyrody. Projekty te są efektem internetowej listy dyskusyjnej poświęconej ochronie biernej oraz zaangażowania prof. Alfreda Dulickiego z Krymu, który jest współautorem kodeksu.

Dobrym zwyczajem KCE-K jest to, że wraz z wydaniem papierowym pojawia się w sieci wersja elektroniczna publikacji. Można ją pobrać tutaj: ecoethics.ru/wp-content/uploads/2015/06/int_zapovednost_2015.pdf. Sprzyja to dostępności tej pożytecznej publikacji, do której przeczytania zachęcam wszystkich znających język rosyjski.

Krzysztof Wojciechowski

Borejko W. J., Brinich W.A. Parnikoza I. J., 2015, *Zapowiednost' (pasywna ochrona przyrody). Teoria i praktyka*, Seria Ochrona Dzikiej Przyrody, tom 73, Kijowskie Centrum Ekologiczno-Kulturalne, Kijów, s. 112.